

Sort Sol

Et enestående naturfænomen i Vadehavsområdet

Stærens dans er en forsvarsmekanisme imod angribende rovfugle

Sort sol opstår, når store flokke af stære ved solnedgangstid samles på bestemte lokaliteter for at overnatte i rørskoven. En stor flok stære kan næsten formørke den lave aftensol, når de danser på himlen – deraf navnet sort sol.

Det er ikke usædvanligt at stærene samles i flokke på flere hundredetusind individer, og når stærene starter dansen på aftenhimlen, kan deres formationsdannelse henlede tankerne på en balletforestilling. Situationen er dog helt anderledes for stærene i flokken. Fuglenes dans er en forsvarsmekanisme imod angribende rovfugle, på samme måde som ses hos stimefisk. Ved at samles i store flokke får fuglene tilsammen mange øjne til opdage en potentiel fare, og samtidigt er denne flokdannelse forvirrende for det angribende rovdyr. Det er typisk den hurtige og manøvredegytge spurvehøg, som angriber stæreflokkene, men også dværgfalk, blå kærhøg, rørhøg og duehøg er angrebslystne. I enkelte tilfælde kan verdens hurtigste dyr, vandrefalken, også blande sig i kampen om at få stær på aftenmenuen. Stærene samles altså ikke i flokke og danser på himlen for at begejstre deres publikum, men derimod for at undgå at blive spist – men derfor kan man jo godt nyde synet.

SORT SOL KAN OPLEVES ..

FORÅR**SOMMER****EFTERÅR****VINTER**

Hvorfor overnatte i rørskoven?

Rørskovene findes i marskens vådområder, og her bevæger hverken ræv eller andre landlevende rovdyr sig ud, da de ellers skal vove sig ud i store mængder mudder og vand for at nå målet(stærene). Rovfuglene gør heller ikke det store væsen af sig om natten, da de i høj grad bruger synet under jagten på bytte. Stærene sidder derfor tørt og relativt trygt i rørskoven natten over, indtil solen og stærene igen står op.

Ballet på aftenhimlen – uden kollisioner

Stærenes dans kan i sig selv give anledning til stor begejstring hos publikum, men ofte bliver denne følelse efterfulgt af en undren over disse fugles evne til at bevæge sig lynhurtigt rundt på himlen som én

Selv om de fleste nok forbinder sort sol med efterår, finder fænomenet også sted i foråret.

samlet enhed – uden at støde sammen. Har stærene aftalt nogle indbyrdes færdselsregler, som gør dem i stand til at undgå kollisioner midt i dette virvar af fugle? Svaret er nej – stærene er rent faktisk i stand til at undvige hinanden udelukkende på baggrund af deres lynhurtige reaktionsevne. En stær har ca. 20 gange hurtigere reaktionsevne end mennesket.

Sort sol - både forår og efterår

Selv om de fleste nok forbinder sort sol med efterår, finder fænomenet også sted i foråret. I 3-4 uger fra medio marts til medio april besøger stærene nemlig også marsken, og udfører deres dans på aftenhimlen. Stærene skal således samle kræfter til deres vigtigste hverv – at få afkom. Stærene yngler ikke kun i Danmark, men trækker også til landene omkring Østersøen samt Norge for at formere sig. Ynglesæsonen strækker sig indtil august, hvorefter stærene igen vender tilbage til vadehavsområdet for at samle kræfter til vinteren. Sort sol-sæsonen i efteråret strækker sig over mere end to måneder, typisk fra slutningen af august til og med oktober. Herefter trækker størstedelen af stærene til Holland, Frankrig og Storbritannien, hvor de overvintrer.

Før man blev bekendt med, at stærene om efteråret trækker sydpå, troede man faktisk at stærene overvintrede på bunden af søer/moser. Hvordan kunne de ellers pludseligt dukke op ved nøjagtig samme

UNGERNE SIKRES M. KEMISK KRIGSFØRELSE

I stærenes reder findes ofte store mængder mider og andre parasitter. I en midebefængt rede, kan fugleungerne miste op til 10 %, af deres blod pr. dag, hvilket giver dem en ringere chance for at overleve. For at holde miderne nede, forer hannen reden med giftige planter, fx kodriver og malurt, som indeholder naturlige forsvarsmidler mod planteædere. En stærehan der gør kur til en hun, bliver bedømt på hans evner som apoteker, og falder redens indhold af giftige planter ikke i hunnens smag, bliver hans kurtisering ignoreret.

KONKURRENCE OM SOVEPLADSERNE

Når stærene ved aftenstid slår ned i tagrørene for at overnatte, er der kamp om de gode sovepladser. De bedste pladser findes omkring midten af tagrørene. Stære der sidder for højt, er mere udsatte for vind og vejr, og dem der sidder for lavt er i fare for at blive ramt af fugleklatter fra stære højere oppe. Derfor er der ofte uro og postyr i nogle minutter inden pladserne er fordelt, og natteroen endeligt kan falde over rørskovene.

lokalitet om foråret? Siden da er man blevet klogere på stærens og andre fugles levevis. Megen af denne viden om fugles trækmønstre kan vi takke den danske overlærer H. Chr. C. Mortensen for. Han var den første person, der havde succes med at ring-

Udover evnerne som luftakrobat er stæren også kendt som en dygtig sangfugl.

mærke fugle for på den måde at følge deres træk-mønstre. Fuglene blev mærket med en nummereret ring, og hvis fugle ringmærket i Danmark senere blev observeret på en anden lokalitet, fik man ved gentagne observationer en idé om pågældende fuglebestands trækmønster.

Vadehavsområdet – stærens foretrukne spiserestaurant

Stærenes valg af vadehavsområdet som opfædnings-lokalitet hænger sammen med de store områder af græsmarker med kvæg som stadig findes på disse kanter. Markerne udgør nemlig ideelle levesteder for stærens foretrukne føde – larver af især gåsebillen og stankelben.

Insektlarver er dog ikke eneste fødekilde – specielt i sensommeren og efteråret drager især de unge stære nytte af de store mængder bær, der findes i haver og hegn på den tid af året. Indtagelse af denne fødekilde er dog forbundet med en vis "sikkerheds-mæssig" risiko – mange af bærrene har nemlig ligget på jorden i længere tid og er derfor begyndt at gære. Ved denne gæring nedbrydes bærrenes sukker-stoffer til energi, CO² og alkohol. Herved indtager de bærspisende stære en betydelig mængde alkohol –

nok til mere eller mindre at bedøve de fleste andre dyr af samme størrelse. Stæren har dog en ca. 15 gange så høj alkoholforbrænding som mennesket – og derfor udgør deres alkoholforbrug ikke den store sikkerhedsrisiko for hverken deres helbred eller luft-trafikken.

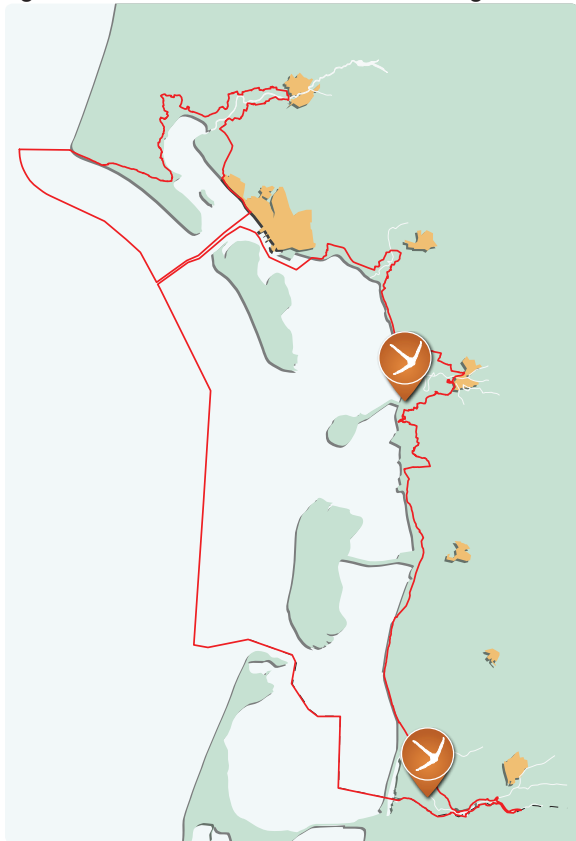
Havens bedste sanger

Udover evnerne som luftakrobat er stæren også kendt som en dygtig sangfugl. Det er hovedsageligt hannen, der synger, og i foråret er hans primære mission at tiltrække en hun til hans rede. Jo større sang-repertoire han har, jo større chance for succes! Og stærehannen er særdeles kreativ, når sang-repertoiret skal udbygges, og den lader sig i høj grad inspirere af de umiddelbare omgivelser. Således har man observeret stærehanner der har lært sig at imitere alt fra mobiltelefoners ringetoner, en katts miaven og knirkende døre. Ved et fodboldstadion har man desuden oplevet en stær som efterlignede lyden fra dommerfløjten. Den skabte eftersigende lidt forvirring ved de lokale fodboldkampe, da stærens dommerfløjtesang tiltog i takt med, at den egentlige dommerens fløjteaktivitet steg – sandsynligvis fordi dommerfløjten i stærens øjne blev anset som sang fra en konkurrerende han.

OPLEVELSER MED SORT SOL

Sort sol kan især opleves i vådområder med rørskove omkring Ribe og i Tøndermarsken.

Vadehavscentret arrangerer ture i Ribeområdet, og i tøndermarsken er Sort Safari arrangør.

LÆR OM SORT SOL HOS..

Vadehavscentret

Okholmvej 5
Vester Vedsted
6760 Ribe

T: 75 44 61 61

E: info@vadehavscentret.dk

W: www.vadehavscentret.dk

Naturcentret Tønninggaard

Havnebyvej 30
6792 Rømø

T: 74 75 52 57

E: info@tonnisaard.dk

W: www.tonnisaard.dk

LÆS OGSÅ OM...

- Vadehavets Trækfugle
- Livet på vaderne
- Vadehavets sæler
- Østers i Vadehavet

SORT SOL I ROM

I Rom overvintrer millioner af stære og de skaber problemer for byens borgere. Biler, cykler og ikke mindst byens borgere bliver dagligt udsat for et sandt luftbombardement fra de mange stæres klatter. De fleste lokale er dog forberedte, og har en paraply eller avis ved hånden. Problemet er så stort, at kommunen har ansat "stæreskræmmere" til at jage stærene væk fra de mest generede områder. Ved at afspille stærens advarselsskrig med kraftige højtalere flytter man problemet (stærene) til en anden og forhåbentligt mindre generende lokalitet.

OM VADEHAVETS FORMIDLERFORUM...

Vadehavets Formidlerforum er et netværk af offentlige og selvejende institutioner der formidler Vadehavets natur og kultur.

Forummet arbejder for, at Vadehavet kan opleves hele året af alle og på en måde der hensyn til naturen, historien og lokale interesser.

Læs mere på www.vadehav.dk

MED SKOLEN ELLER BØRNEHAVEN?

ET TVÆRFAGLIGT
UNDERVISNINGSTILBUD
FOR BØRNEHAVER OG SKOLER

MITVADEHAV.DK

